

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**
 - 1.1 วิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
 - 1.2 จุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
 - 1.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
 - 1.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. **เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ**
 - 2.1 ความหมายของจิตสาธารณะ
 - 2.2 ความสำคัญของจิตสาธารณะ
 - 2.3 ลักษณะของจิตสาธารณะ
 - 2.4 การวัดและประเมินผลจิตสาธารณะ
3. **เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนิทาน**
 - 3.1 ความหมายของนิทาน
 - 3.2 คุณค่าและความสำคัญของนิทาน
 - 3.3 ประเภทของนิทาน
 - 3.4 องค์ประกอบของนิทาน
 - 3.5 วัตถุประสงค์ในการเล่านิทาน
4. **เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนังสือนิทาน**
 - 4.1 ลักษณะของหนังสือนิทานสำหรับเด็ก
 - 4.2 ขั้นตอนการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก
 - 4.3 การหาประสิทธิภาพหนังสือ
5. **เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire)**
 - 5.1 แนวคิดและกระบวนการสร้างจิตสำนึกเปาโล แฟร์ (Paulo Freire)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1. วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อการศึกษาประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

4. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมเสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจคิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้ อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและ ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกันเอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ

ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษา วิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และนักศึกษา วิชาทหาร

2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึง ความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สรุปได้ว่า ต้องการ พัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพด้านความรู้และมีทักษะการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน มุ่งให้ผู้เรียน เกิดความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสาธารณะ ทำประโยชน์ต่อส่วนรวมและสร้างสรรค์สิ่งที่ดีต่อสังคม อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

1. ความหมายจิตสาธารณะ

ความหมายของจิตสาธารณะ มีความหมายที่ใกล้เคียงและมีความสอดคล้องกัน เพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน เหวง โตจิราการ (2550) ให้ความหมายของ 'จิตสาธารณะ' อย่างกว้างเพื่อให้เกิดจิตสาธารณะ ดังนี้

1. อารมณ์ความรู้สึกนึกคิด จิตสำนึกที่เป็นไปเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ส่งเสริม สนับสนุนสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนคนหมู่มาก

2. ให้กำลังใจ ให้ความอบอุ่น ให้แรงบันดาลใจ แก่ผู้คนในการต่อสู้เพื่อเอาชนะ อุปสรรค ในชีวิตของตน เพื่อจะได้ดำรงตนอย่างปกติสุขในสังคมชุมชน และเข้าร่วมในการสร้าง สันติสุขให้เกิดขึ้นแก่ชนในวงกว้าง

3. ในขณะที่เดียวกันอาจจะหมายถึงรวมถึง บทบาทในการลดทอนอำนาจ ของกิเลสตัณหาต่าง ๆ ที่เพิ่มความยึดมั่นถือมั่น ในเรื่อง ตัณหาของกู โลกะ โทสะ โมหะของปัจเจกชน ให้มากมายยิ่งขึ้นไปด้วยก็ได้ เพราะหากเพลงหรือคีตศิลป์เป็นไปในทำนองเชิดชู ส่งเสริม เรื่อง กิเลสตัณหาต่าง ๆ มนุษย์ก็จะถูกมอมเมาให้หลงหัวปักหัวปำในกองกิเลสต่าง ๆ

แล้วก่อให้เกิด การเบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น ซึ่งก็คือสังคัม หรือสาธารณชนให้เกิดความเดือดร้อนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

4. ในขณะที่เดียวกันก็อาจจะกล่าวขวัญถึงสังคัมอุดมการณ์ หรือสภาพอันเป็นที่พึงปรารถนาาร่วมกันของมนุษยชาติโดยรวม ซึ่งสำหรับชาวพุทธเราอาจจะเรียกว่า สังคัม พระศรีอารีย์หรือศาสนิกอื่นก็อาจจะเรียกกันในชื่ออื่น แต่โดยเนื้อแท้แล้วก็มีความหมายตรงกัน คือ มนุษย์ อยู่ร่วมกันอย่างอยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีการเบียดเบียนกัน มีความอุดมสมบูรณ์ในโภคทรัพย์ ทุกคนต่างมีจิตสำนึกที่สูงส่ง ไม่มีความเห็นแก่ตัวเหลืออยู่แม้แต่น้อยนิด ไม่ว่าในระดับปัจเจกชน หรือสังคัมก็ตาม

อมรรัตน์ เจริญชัย (2550 หน้า 44) กล่าวว่า จิตสาธารณะหมายถึงการประพฤติตนทั่ว ๆ ไป ทำให้ตนเอง ครอบครัว และสังคัมมีความสุข รวมทั้งการแสดงความห่วงใยต่อสังคัม ท่านพูดถึงผลกระทบของการปฏิบัติตนของบุคคล ที่มีต่อสังคัมและสิ่งแวดล้อม เราต้องมีจิตสาธารณะ ถ้าทำสิ่งใดแล้วเกิดความเสียหายแก่ส่วนรวม ไม่ควรทำ การทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง ทำให้น้ำเน่าเหม็น ทำให้ปลาตาย คนอยู่ใกล้ น้ำต้องลำบาก บ้านเมืองหมดความสวยงาม ถ้าทิ้งเศษอาหารไว้ตามพื้นจะเน่าเหม็นเป็นอาหารของแมลง เป็นที่เพาะแมลงให้มากขึ้น ทำความรำคาญไปทั่วและทำให้เกิดเชื้อโรคไม่ควรทำ คนไทยยังขาดความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคัม การสร้างนิสัย และต้องเริ่มต้นจากในบ้าน เมื่อเห็นสิ่งไม่ถูกต้อง ผู้ใหญ่จะต้องบอกเด็กทันที โดยต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ต้องไม่อายุที่จะทำความดี และช่วยกันชมเชยคนทำความดี มาช่วยสร้างจิตสาธารณะกันให้มาก ๆ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2550) บอกไว้ในข้อเขียนเรื่องจิตสาธารณะบนความเลื่อมล้ำ (สุดสัปดาห์ มติชน) ตอนหนึ่งว่า "ถึงไม่เท่าเทียมกันเป๊ะ ก็มีความเสมอภาคพอที่จะทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของ "สาธารณะ" เหมือนๆ กัน" แล้วตั้งคำถามว่าสังคัมไทยทุกวันนี้ "มีความเสมอภาคพอที่จะทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของ "สาธารณะ"ต่าง ๆ ร่วมกันหรือไม่ทั้งความเสมอภาคและจิตสาธารณะยังเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นในพฤติกรรมทางสังคัมอีกมาก เช่น คุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ และวินัย ฯลฯ แต่แล้วก็ต้องตกใจเมื่อ "สภาพัฒน์" แถลงผลการสำรวจภาวะสังคัมไทยในไตรมาสแรก พ.ศ.2550 ว่ากลุ่มนักศึกษามีคุณธรรมต่ำกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ และกลุ่มนักศึกษามีระดับคุณธรรมด้านความมีสติสัมปชัญญะ ความซื่อสัตย์สุจริต และความมีวินัย ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยภาพรวมของคุณธรรมแต่ละด้าน (ไทยโพสต์ หน้า 1 วันอังคารที่ 12 มิถุนายน 2550) เครื่องแบบนักศึกษาเป็นสัญลักษณ์ของอภิสิทธิ์ อิทธิพล ผลประโยชน์ แสดงความไม่เสมอภาค เลยส่งผลให้ระดับคุณธรรมต่ำ เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมขาดจิตอาสาและจิตสาธารณะ ขาดทานและ

อาสาสมัครมหาวิทยาลัยทั่วประเทศต้องพบทวนเครื่องแบบและคุณภาพการศึกษาอย่างเอาใจจริง เอาใจหากได้สังเกตสื่อที่คนดูกันทั่วประเทศคือสื่อโทรทัศน์ ของรายการละครแสดงภาพที่ดึงดูดใจเพิ่มขึ้น เป็นเวลาที่เด็กและเยาวชนยังไม่นอน นักแสดงควรแต่งตัวสุภาพ พูดและแสดงกิริยาที่สุภาพ มีบรรยากาศบ้านเรือนและสถานที่สะอาด สื่อโฆษณาแสดงต่อสิ่งที่ดึงดูดใจและไม่น่าอนุญาตให้มีการโฆษณาสิ่งที่เป็นพิษ เหล้า เบียร์ ไวน์หรือดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรือสิ่งเสพติดที่มีอันตราย ไม่ควรโฆษณาในช่วงเวลาที่เยาวชนดู ละครช่วงเวลากลางวันและตอนค่ำไม่น่ามีการดื่มเหล้า จะเกิดอุบัติเหตุง่าย อันตรายบนท้องถนนเกิดจากคนดื่มเหล้าแล้วขับรถ ตนเองบาดเจ็บหรือตายยังไม่พอ ยังต้องเสียทรัพย์สิน เสียเวลา ทำให้เกิดความทุกข์แก่คนใกล้ตัวอีกด้วย เยาวชนไทยยังขาดความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างนิสัยและต้องเริ่มต้นจากในบ้าน และในโรงเรียน เมื่อเห็นสิ่งไม่ถูกต้อง ผู้ใหญ่จะต้องบอกเด็กทันที โดยต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ต้องไม่อายุที่จะทำความดี และช่วยกันชมเชยคนทำความดี มาช่วยสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น เป็นนิสัย

จากความหมายดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า จิตสาธารณะ หมายถึง จิตสำนึกที่เกิดขึ้นเพื่อเอื้อประโยชน์และสร้างสรรค์ต่อตนเอง ครอบครัวและส่วนรวม มีการแสดงพฤติกรรมด้วยการอาสา มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและหวังใจต่อสังคม ด้วยความสมัครใจ ไม่มีใครบังคับ

2. ความสำคัญของจิตสาธารณะ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะพลเมืองและพลโลก ซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 8 เน้นให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ

วินัย รอดจ่าย (2552) การสัมมนา เรื่อง “พลังเยาวชนจิตอาสาสร้างสุข สถานสัมพันธ์จากสถานศึกษาสู่โรงพยาบาล” กล่าวถึงนโยบายและ แนวทางในการพัฒนากิจกรรมจิตอาสาของนักเรียนในสถานศึกษาว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่าต่อไปสถานศึกษาจะต้องมีชั่วโมงให้เด็กทำกิจกรรมสาธารณะ รวม 165 ชั่วโมง โดย ป.1-ป.6 จะต้องทำกิจกรรม 60 ชั่วโมง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 45 ชั่วโมง และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 60 ชั่วโมง โดยหวังให้นักเรียนได้ซึมซับสิ่งดี ๆ จากการทำกิจกรรมและเป็นนิสัยติดตัวไปจนโตเพราะถ้าสังคมมีคนที่มีจิตสาธารณะมาก ๆ มีความเห็นอกเห็นใจกันจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

นพ.วิฑิต อรรถเวชกุล กล่าวไว้ในบทสัมภาษณ์ จิตสาธารณะทำเพื่อสังคม องค์การเภสัชกรรมยุคใหม่ (คมชัดลึก 12 ธ.ค 2551) ตอนหนึ่งว่า "ผมบริหารองค์การเภสัชฯได้ 1 ปีเศษ

คิดว่าได้เรียนรู้งานได้ระดับหนึ่งแล้ว จากนั้นไปจะพยายามปลูกฝังให้บุคลากรที่มีอยู่ประมาณ 2,300 คน ให้มีจิตสาธารณะ ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์กรและทำกิจกรรมเพื่อสังคมให้มากที่สุด โดยเน้นให้ออกไปบำเพ็ญกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในวันหยุด เช่น เป็นอาสาสมัครช่วยงาน ในสถานพยาบาล หรือออกไปให้บริการแก่สังขรสังขจรในชุมชน ซึ่งในปีงบประมาณ 2552 จะผลักดันเรื่องจิตสาธารณะให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น"

บรรยง วิเศษมงคลชัย บอกไว้ในข้อเขียนเรื่อง หัวใจของความสำเร็จคือความมีจิตสาธารณะ (สยามธุรกิจ ฉบับที่ 1017 ประจำวันที่ 25-7-2009 ถึง 28-7-2009) ตอนหนึ่งว่า "สิ่งที่ผมเน้นย้ำเสมอคือ เรื่องของจิตสาธารณะ ความเป็นองค์กรรัฐต้องมีตรงนี้ เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ ผมทำงานอย่างมีจิตสำนึก คือ คิดอยู่ ตลอดเวลาว่าเรากำลังสร้างกุศล ช่วยเหลือคน ตรงนี้ก็มองเป็น CSR ได้เหมือนกันนะ แต่เป็น CSR โดยเนื้อแท้ เป็นตั้งแต่วันแรกที่เข้ามาทำงาน เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการสรรค์สร้างสังคม และการให้โอกาสคน บสภ.เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือและสร้างโอกาส ผมมองในจุดนี้เป็นสำคัญ และเป็นหัวใจของงานทั้งหมด คือได้กุศล ให้โอกาสคน ด้วยจิตสาธารณะ"

สุรพงษ์ มาลี เขียนไว้ในข้อเขียนเรื่อง Howard Gardner กับจิตสาธารณะ อีกมุมมองหนึ่งของแนวคิดทุนมนุษย์ (วารสารข้าราชการ หน้า 62-67 ปีที่ 52 เดือน พ.ย.- ธ.ค. 50) Howard Gardner ใช้แทนด้วยคำว่า "จิต" (Mind) ทั้ง 5 ประการที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกๆด้านในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งจิตทั้ง 5 นั้นประกอบไปด้วย

1. จิตแห่งวิทยาการ (Disciplined Mind) หมายถึง "การเรียนรู้ตลอดชีวิต คิดเป็นทำเป็น"
 2. จิตแห่งการสังเคราะห์ (Synthesizing Mind) หมายถึง "การสังสม ต่อยอด และสร้างนวัตกรรมความรู้"
 3. จิตแห่งการสร้างสรรค์ (Creating Mind) ที่เชื่อว่า "ความคิดสร้างสรรค์ด้วยการหมั่นฝึกฝน"
 4. จิตแห่งความเคารพ (Respectful Mind) หมายถึง "การเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังทุกความคิดเห็น"
 5. จิตแห่งคุณธรรม (Ethical Mind) อันสรุปได้ว่า "ความรู้คู่คุณธรรม นำการพัฒนา"
- Howard Gardner ได้เน้นว่า จิตทั้ง 5 นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อมนุษย์

ในโลกยุคใหม่ และจะต้องมีครบทั้ง 5 จิต จะขาดจิตใดจิตหนึ่งไปเสียไม่ได้ เพราะจิตทั้ง 5 มีผลต่อการพัฒนาตัวบุคคลทั้งในแง่การทำงานและการดำเนินชีวิต ซึ่งจะส่งผลให้สังคมมีคนที่มีความคุณภาพ โดยจะกลายเป็นพลังในการที่จะขับเคลื่อน องค์กร สังคม และประเทศชาติให้ก้าวไปสู่จุดหมาย และยืนหยัดอยู่ภายใต้การแข่งขันในโลกยุคใหม่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน และกล่าวว่า บุคคลจะสามารถเอาตัวรอดและประสบความสำเร็จทั้งในด้านการทำงานและการดำเนินชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ได้จะต้องมีจิตสาธารณะทั้ง 5 ประการ ประกอบรวมอยู่ในตัวของคน ๆ นั้น นอกจากนี้จิตสาธารณะทั้ง 5 ยังจะช่วยจรรโลงโลกในอนาคตเป็นสังคมที่อยู่มากยิ่งขึ้น

จิตสาธารณะเป็นความรับผิดชอบซึ่งเกิดจากภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิดจิตใต้สำนึก ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอยู่ในจิตใจ และส่งผลมาสู่การกระทำภายนอก

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น จะเห็นว่าเกิดจากการขาดจิตสำนึกของคนส่วนรวมในสังคม เป็นสำคัญ เช่น

- ปัญหายาเสพติด ซึ่งเกิดจากความเห็นแก่ตัวของผู้ชาย ไม่นึกถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไปกับสังคม

- ปัญหามลพิษต่างๆ ที่เกิดจากความไม่รับผิดชอบต่อ ขาดจิตสำนึก เช่น

- การปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงาน โดยไม่ผ่านการบำบัด

- การจอดรถยนต์โดยไม่ดับเครื่องยนต์ ทำให้เกิดควันพิษ โดยเฉพาะในเมืองใหญ่

- ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย

- ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง

- การใช้ทางเท้าสาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม

- การทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง

- การฉีดสารเร่งเนื้อแดงในสัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะสุกร ซึ่งมีผลต่อโรคภัยไข้เจ็บใน

มนุษย์ เช่น โรคมะเร็ง เป็นต้น

จิตสาธารณะจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคม เยาวชนต้องให้ความสำคัญและตระหนักในสิ่งนี้

จากที่มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของจิตสาธารณะ จะเห็นว่าจิตสาธารณะเป็นจิตสำนึกที่สร้างสรรค์เพื่อตนเองและสังคม จิตสาธารณะมีความสำคัญต่อองค์กรของรัฐ องค์กรของเอกชน ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงประเทศชาติมาก หากทุกคนมีจิตสาธารณะทุกภาคส่วนจะประสบผลสำเร็จและมีความสุข

3. ลักษณะของจิตสาธารณะ

มีการกำหนดลักษณะของคำว่า “จิตสาธารณะ” ไว้อย่างหลากหลาย ทั้งคำที่ใช้ในภาษาไทย เช่น จิตสาธารณะ สำนักสาธารณะ และจิตสำนักสาธารณะ เป็นต้น และคำที่ใช้ในภาษาอังกฤษ เช่น Public Consciousness หรือ Public Mind โดยสามารถสรุปความหมายของจิตสาธารณะได้ว่า หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่า หรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของ หรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำที่แสดงออกมา โดยพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออกใน 3 องค์ประกอบตามนิยามความหมายจิตสาธารณะของชาล์พีริสตีตา (2540, หน้า 14 – 15) และลัดดาวัลย์เกษมเนตร (2546, หน้า 2-3) ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจาก

1. การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่
2. ลักษณะการใช้ของส่วนรวม รู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม

องค์ประกอบที่ 2 คือ การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ กำหนดตัวชี้วัดจาก

1. การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม
2. การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม

องค์ประกอบที่ 3 คือ การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจาก

1. การไม่ยึดครองของส่วนรมนั้นมาเป็นของตนเอง
2. การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรมนั้น

ภก. ประชาสรรณ แสงภักดี M.P.H. CMU ทุกวันนี้มีคำถามเกี่ยวกับข้าราชการไทยเกิดขึ้นมากมาย ทั้งในเรื่องของ จะปฏิรูประบบราชการอย่างไร การ corruption ในวงราชการ ข้าราชการเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด ข้าราชการเข้าขามเย็นขาม คนมีสีเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มอิทธิพล และอีกหลายๆ คำถามที่ค้างคา ยังหาคำตอบไม่ได้ สำนักสาธารณะ (public mind) ซึ่งเป็นสำนักที่ควรจะต้องมีในตัว ข้าราชการไทยทุกคน สำนักที่จะกล่าวถึงประกอบด้วย

P+U+B+L+I+C= Public= สาธารณะ

1. Professional ทำงานแบบมืออาชีพ ข้าราชการที่คิดใหม่ ทำใหม่จะต้องเป็นข้าราชการอาชีพ (profession) รู้ลึก ในหน้าที่ๆ รับผิดชอบ รู้รอบในงานที่เกี่ยวข้อง การเป็นเพียงอาชีพ

ข้าราชการ ไม่เพียงพอ ต้องเป็นข้าราชการอาชีพให้ได้ ต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา
หาความรู้ใหม่เสมอ

2. Unity เอกภาพ ค่านิยมใหม่ต้องเป็นไปในทิศทางของความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่กลัว
กันได้น้ำ หรืออิจฉาริษยา กัน ควรจะฝึกการทำงานเป็นทีม เพราะการที่คนในองค์กรมีเอกภาพ
จะช่วยให้การขับเคลื่อนภาระงานเพื่อมวลประชา เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีหลายองค์กรที่คน
ในองค์กรรักกันได้ดี เลยไม่มีใครทำอะไร ประชาชนก็ไม่ได้อะไรด้วย แต่ในความเป็นเอกภาพ
ก็ยอมให้มีความแตกต่างได้ แต่อย่าแตกแยก

3. Believe ความเชื่อ ข้าราชการจะต้องทำงานด้วยความเชื่อ เชื่อคำสอนของ
พระพุทธเจ้า เชื่อในสิ่งที่ถูกต้อง แล้วยึดให้มั่น ถ้าข้าราชการขาดแล้วซึ่งความเชื่อ การทำงาน
ก็จะขาดพลัง

4. Locally ภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้าราชการยุคใหม่จะต้องเป็นผู้ที่เชื่อและศรัทธาในความ
เป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ ของภูมิปัญญาไทย ลดความเชื่อทันสมัยนิยมลง (Modernization) Local
wisdom ในด้านต่างๆ จะนำไปสู่การแก้ปัญหา อย่างเป็นระบบและเข้ากับบริบทของสังคมไทย
ข้าราชการไทย ต้องเลิกดูถูกภูมิปัญญาของคนในระดับรากหญ้า แล้ว หันไปสู่วิธีของการเรียนรู้
ร่วมกัน เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในชุมชน

5. Integrity ความซื่อสัตย์ ข้าราชการยุคใหม่จะต้องยึดเอาความซื่อสัตย์เป็นที่ตั้ง เพื่อเป็น
แบบอย่างที่ดีให้กับสังคม คิดดี ทำดี เพื่อชาติ งานทุกชิ้นจะต้องตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส

6. Creative สร้างสรรค์ ข้าราชการยุคใหม่จะต้องคิดและทำงานที่สร้างสรรค์ พัฒนา
นวัตกรรม (innovation) ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับสังคม ต้องไม่หยุดนิ่ง ต้องมีความเป็นพลวัต ทั้งนี้เพื่อ
ประชาชนและประเทศชาติ

กล่าวโดยสรุปถึงลักษณะของจิตสาธารณะ คือ ลักษณะของการกระทำที่กระทำเพื่อ
ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เห็นคุณค่าสิ่งที่เป็นของส่วนรวม อนุรักษ์และรักษาสิ่งของนั้น
ด้วยความเต็มใจ แสดงออกและกระทำในเรื่องของการทำความดี

4. การวัดและประเมินจิตสาธารณะ

หลักการวัดจิตสาธารณะใช้หลักการวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ดังนี้

(วิภาพร พงศ์อาจารย์. 2542 : 100-101)

1. วัดให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่ต้องการวัด เนื่องจากคุณลักษณะด้านจิตพิสัย
เป็นคุณลักษณะส่วนตัว ซึ่งไม่แน่ใจว่าพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นผลมาจากอารมณ์หรือ
ความรู้สึกนั้น ๆ หรือไม่ ดังนั้น การวัดผลจึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือหลาย ๆ อย่าง

2. วัดหลาย ๆ ครั้ง เนื่องจากคุณลักษณะด้านจิตพิสัยอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ ดังนั้น ควรมีการวัดหลาย ๆ ครั้ง ในวันและเวลาที่แตกต่างกัน จึงจะทำให้ผลการวัดเชื่อถือได้มากขึ้น
3. วัดอย่างต่อเนื่อง ควรวัดอย่างต่อเนื่องและใช้เทคนิคหลาย ๆ วิธี จึงจะเชื่อได้ว่าผลการวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัยมีความน่าเชื่อถือและถูกต้อง
4. ความร่วมมือของผู้ที่ถูกวัดเป็นเรื่องที่สำคัญ การวัดด้านจิตพิสัยเป็นการวัดพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล ซึ่งบางคนอาจไม่ต้องการเปิดเผยความจริงเพราะเกรงจะเกิดผลเสียแก่ตน ดังนั้น ผู้วัดจึงควรรหาเทคนิควิธีที่จะทำให้ผู้ตอบตอบด้วยความสบายใจและรู้สึกว่าการวัดปลอดภัย
5. ใช้ผลการวัดให้ถูกต้อง เนื่องจากการวัดด้านจิตพิสัยไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ดังนั้น คะแนนจากการวัดจึงไม่สามารถนำไปใช้ตัดสินใจได้ว่าได้หรือตกแต่เป็นการวัดเพื่อนำไปพัฒนาบุคคลและหาทางช่วยเหลือต่อไป

วิธีการวัดจิตสาธารณะ

วิธีการวัดจิตสาธารณะ สามารถนำวิธีการวัดทางจิตพิสัยมาใช้ได้ ซึ่ง ญัฐสุภรณ์ หลาวทอง (2550:199-201) ได้เสนอแนะวิธีการวัดไว้ดังนี้

1. การรายงานตนเอง (Self-report) เป็นการให้ผู้รับการทดสอบแสดงความรู้สึกของตนเองตามสิ่งเร้าที่ได้สัมผัส ซึ่งอาจใช้ข้อความหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยผู้ตอบมีโอกาสตอบได้ตามความคิด ความรู้สึกของตนเอง (การตอบแบบปลายเปิด) หรือเลือกคำตอบที่มีการจัดเตรียมให้แล้ว (การตอบแบบปลายปิด)
2. การสังเกตพฤติกรรม (Observation) เป็นการใช้ประสาทสัมผัสโดยเฉพาะตาและหู ในการบันทึกจดจำพฤติกรรมอย่างมีจุดมุ่งหมายแล้วจดลงในแบบบันทึกที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) หรือแบบมาตราประมาณค่า (rating scale)
3. การสังเกตร่องรอยพฤติกรรม (obtrusive) เป็นการตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับจากหลักฐานอื่นที่ใช้อ้างอิงถึงความถี่ของพฤติกรรม เช่น ร่องรอยการไปเยี่ยมหนังสือจากห้องสมุด ร่องรอยจากกิจกรรมการแสดงจิตสาธารณะ เป็นต้น
4. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นวิธีวัดที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์พูดคุยระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้รับการสัมภาษณ์ ซึ่งอาจสัมภาษณ์เป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ อาจเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือไม่มีการสร้าง ซึ่งจะมีความยืดหยุ่นในการสัมภาษณ์สูง
5. เทคนิคการจินตนาการ (projective techniques) เป็นการใช้สถานการณ์หรือสิ่งเร้าไปกระตุ้นให้ผู้ทดสอบแสดงพฤติกรรมหรือมีความคิดจินตนาการของตนออกมา เช่น การให้

แสดงความรู้สึกจากภาพการแสดงจิตสาธตณะที่กำหนดให้ การแต่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ จิตสาธตณะให้สมบูรณ์ เป็นต้น

เกณฑ์การประเมินจิตสาธตณะ

ในการสร้างเครื่องมือสอบวัดทางจริยธรรมนั้น เมื่อมีสถานการณ์หรือข้อความ ให้ผู้ตอบพร้อมคำตอบแล้ว ผู้ทดสอบต้องนำผลการตอบมาพิจารณาว่า การตอบนั้นควรตรวจ ให้คะแนนเท่าใด อาศัยเหตุผลใดจึงให้คะแนนเท่านั้น การให้คะแนนหรือการพิจารณาเหตุผล ในการตอบแต่ละคำถาม จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก จึงต้องมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2543: 179-180)

เกณฑ์การแบ่งบุคคล 4 จำพวกตามแนวพุทธศาสนา จากพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้า ได้แบ่งบุคคลเป็น 4 พวก คือ

พวกที่ 1 ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนและไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น

พวกที่ 2 ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนแต่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น

พวกที่ 3 ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนแต่ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น

พวกที่ 4 ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนและปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น

จากเกณฑ์สรุปได้ว่า คนพวกที่ 4 ดีมากที่สุด รองลงมา คือ คนพวกที่ 3, 2 และ 1

ตามลำดับ

เกณฑ์การแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของพือาเจท์

จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของพือาเจท์ สามารถแบ่งจริยธรรมเป็น 2 ระดับ

คือ

1. ระยะเด็กยึดหลักจริยธรรมจากผู้อื่น

2. ระยะเด็กยึดหลักจริยธรรมของตนเอง

จากการแบ่งจริยธรรมเป็น 2 ระดับดังกล่าวนำมาแบ่งเป็นคะแนนได้ 2 ระดับ ดังนี้ ระดับคะแนนต่ำ เมื่อผู้ตอบให้เหตุผลการตอบยึดปริมาณการกระทำเป็นสำคัญ ไม่ได้

ให้เหตุผลทางเจตนาของผู้กระทำ

ระดับคะแนนสูง เมื่อผู้ตอบให้เหตุผลคำนึงถึงความยุติธรรมและพิจารณาผล

การกระทำว่ามีเจตนาด้วยหรือไม่

แนวทางการประเมินจิตสาธตณะ เป็นการกำหนดระดับความดี จะเรียงจากความดี

น้อยไปสู่ความดีสูงสุดหรือเรียงจากความดีสูงสุดไปหาความดีน้อยก็ได้ โดยผู้ประเมินต้องพิจารณา

ว่าผู้ตอบมีจิตสาธารณะระดับใด จัดกลุ่มของการตอบแล้วแปลความพิจารณาว่าจะให้คะแนนอยู่ในระดับจิตสาธารณะหรือการกระทำกลุ่มใด

กล่าวโดยสรุป การวัดและประเมินผลจิตสาธารณะ ผู้ประเมินต้องกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการประเมินและวัด แปลผลจากพฤติกรรมเป็นคะแนนจิตสาธารณะแล้วพิจารณาจากผลคะแนนเป็นระดับจิตสาธารณะ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

1. ความหมายของนิทาน

นิทาน ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546, หน้า 588) อธิบายความหมายไว้ว่า “นิทาน คือ เรื่องที่เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก และนิทานอีสป เป็นต้น”

นุชรินทร์ ภิญญ (2550. หน้า 20) ได้ให้ความหมายว่านิทาน เป็นเรื่องราวที่เล่าต่อ ๆ กันมาหรือแต่งขึ้นใหม่โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออบรมสั่งสอนและเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน

ยุถีย์ กอนพวง (2551. หน้า 16) ได้ให้ความหมายว่า นิทานเป็นเรื่องราวที่เล่าต่อ ๆ กันมาหรือแต่งขึ้นใหม่ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์และสอดแทรกความคิดพร้อมทั้งเป็นสื่อช่วยในการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม เกิดการเรียนรู้จากเนื้อหาของนิทาน

จากความหมายดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า นิทานเป็นเรื่องราวที่เล่าต่อ ๆ กันมาหรือแต่งขึ้นใหม่ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและอบรมสั่งสอน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอันดีแก่บุคคลโดยเรียนรู้จากเนื้อหาของนิทาน ให้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

2. คุณค่าและความสำคัญของนิทาน

นิทาน เป็นเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาความฉลาดทางสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กให้สูงขึ้น ดังคำกล่าวของ ธนัทย์ ทิวไผ่งาม (2547) ได้กล่าวถึงนิทานว่า นิทานนอกจากจะช่วยพัฒนาทักษะการฟัง การพูด ให้ความรู้ ความสนุกสนานจินตนาการแก่เด็กแล้ว นิทานยังช่วยฝึกสมาธิให้เด็กรู้จักสำรวจใจให้จดจ่ออยู่กับเรื่องที่ฟัง ซึ่งเป็นพื้นฐานการเตรียมความพร้อมด้านการอ่านหนังสือ และปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้เด็กไปพร้อมกัน ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการ

(Bloggang_com zakana7884 – นิทานกับคุณค่าที่คาดไม่ถึง) รายงานการวิจัยมากมายจากนักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญด้านเด็ก ที่ต่างยืนยันว่านิทานนอกจากจะสร้างความเพลิดเพลินและสนุกสนานให้กลับเด็ก ๆ แล้ว นิทานยังสามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และ

เสริมสร้างจินตนาการอันบรรเจิดอย่างไม่จำกัด คุณค่าสำคัญที่ลืมไม่ได้คือ ถ้าคนเล่าเป็น คุณพ่อคุณแม่ด้วยแล้วนิทานจะช่วยสร้างความผูกพันใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างพ่อแม่ลูก ให้ แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปถึงคุณค่าของนิทาน พอจะสรุปได้ว่านิทานมีคุณค่าและความสำคัญ ต่อบุคคล สามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ ส่งเสริมความฉลาด ทางสติปัญญาของเด็กให้สูงขึ้น สร้างความผูกพันในครอบครัวให้อบอุ่น

3. ประเภทของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านในประเทศไทย มีหลายประเภท เท่าที่มีผู้รวบรวมตามลักษณะเนื้อหา และรูปแบบ แบ่งได้ 11 ประเภทดังนี้

1. นิทานเทพปกรณัมหรือตำนานปรัมปรา เป็นเรื่องอธิบายกำเนิดต่างๆ ของโลกและ มนุษย์ เช่น เรื่องของเทวดา กำเนิดฟ้าแลบฟ้าร้อง พระอาทิตย์ สุริยคราส
2. นิทานศาสนา นิทานประเภทนี้แบ่งออกเป็น นิทานเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า และนิทาน จากคัมภีร์พุทธศาสนา
3. นิทานคติ เป็นนิทานที่ให้คติให้แนวคิด เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความกตัญญู เป็นสิ่งประเสริฐ
4. นิทานมหัศจรรย์ เป็นนิทานที่มีขนาดยาว มีความเกี่ยวข้องกับความมหัศจรรย์ เช่น ของวิเศษ ตัวละครแปลกประหลาด ความสามารถพิเศษ เช่น สังข์ทอง พระสุธน
5. นิทานชีวิต เป็นเรื่องเล่าที่เคยเกิดขึ้นจริง บอกชื่อตัวละคร สถานที่ชัดเจน บางเรื่องมี ลักษณะเป็นนิทานประจำถิ่น เช่น ไกรทอง ขุนช้างขุนแผน
6. นิทานประจำถิ่น เชื่อกันว่าเป็นเรื่องที่เคยเกิดขึ้นจริง อย่างนิทานเกี่ยวกับบุคคล ในประวัติศาสตร์ เช่น พระร่วง ท้าวแสนปม นิทานที่เกี่ยวข้องหรืออธิบายความเป็นมาของสิ่งที่มี ในท้องถิ่น เช่น เกาะ ภูเขา ถ้ำ เจดีย์ต่างๆ
7. นิทานอธิบายเหตุ มีเนื้อเรื่องสั้นๆ อธิบายที่มาของสิ่งต่างๆ เช่น ปรากฎการณ์ ในธรรมชาติ อาหารการกิน พิธีกรรมและขนบประเพณี รูปลักษณะของคน สัตว์
8. นิทานเรื่องสัตว์ นิทานประเภทนี้มีไม่มากนัก บางเรื่องก็มีที่มาจากต่างประเทศ เช่น นิทานอีสป
9. นิทานเรื่องผี เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับผีคนตาย ผีบ้านผีเรือน ผีต่างๆ ที่น่ากลัวตื่นเต้น เขย่าขวัญ และเชื่อกันว่าเป็นเรื่องจริง
10. นิทานมุขตลกและเรื่องไม่ เช่น เรื่องศรีธนญชัย หรือเป็นเรื่องหยาบโลน เรื่อง เกี่ยวกับบุคคลที่ไม่น่าจะมีพฤติกรรมแบบนั้น เช่น เรื่องตลกจากการกระทำที่ไม่ดีของพระกับชั

การพูดไม่ชัดของคนต่างชาติ

11. นิทานเข้าแบบของไทย มี ๒ ประเภทคือ นิทานไม่รู้จบและนิทานลูกโซ่

นิทานไทยตั้งแต่อดีตมีหลากหลายประเภท ทั้งให้ความสนุกสนานและเป็นคติสอนใจผู้ฟัง รูปแบบที่ใช้คือการเล่า บุคคลที่สำคัญในการเล่านิทานก็คือ ผู้เล่านิทาน ที่ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการเล่าเรื่อง สามารถสะกดผู้ฟังให้ตั้งใจฟัง มีความสามารถในการใช้เสียงขยายเรื่องให้น่าสนใจมีสีสัน ต่อมามีการพิมพ์เกิดขึ้นและสร้างนิทานเรื่องใหม่ ๆ ขึ้นมา บุคคลที่มีบทบาทสำคัญก็คือ คนเขียนนิทาน ผู้เขียนนิทานจะต้องมีศิลปะในการเขียน มีจินตนาการและสร้างสรรค์ เพื่อเขียนเรื่องให้สนุกสนานและต้องให้คุณค่ากับผู้อ่าน หลักเบื้องต้นในการเขียนนิทานควรศึกษาเรื่ององค์ประกอบของนิทาน นิทานจึงจะมีคุณภาพ

4. องค์ประกอบของนิทาน

1. แนวคิด แนวคิดของเรื่องนิทาน มักพบว่ามีความง่ายไม่ลึกซึ้งนัก เช่น แนวคิดเรื่องทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว แม่เลี้ยงข่มเหงลูกเลี้ยง

2. โครงเรื่อง นิทานมักมีโครงเรื่องสั้น กะทัดรัด เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน เป็นลักษณะเรื่องเล่าธรรมดา โดยดำเนินเรื่องไปตามลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง

3. ตัวละคร ไม่ควรมีหลายตัว เพราะเรื่องสั้นๆ จะน่าอ่านกว่าเรื่องยาวๆ ตัวละครที่นำมาแต่งมีได้หลากหลาย เช่น มนุษย์ สัตว์ เทพเจ้า นางฟ้า อมนุษย์

4. ฉาก เป็นภาพจินตนาการที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้น และต้องสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

5. บทสนทนา ตัวละครในเรื่องควรใช้ภาษาที่กะทัดรัด เข้าใจง่าย มีความสนุกสนานชวนให้ติดตาม

6. คติ นิทานที่ดีต้องมีข้อคิดเกี่ยวกับชีวิต เพื่อเป็นการปลูกฝังจริยธรรมและคุณธรรมแก่ผู้อ่าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็ก ในตอนท้ายเรื่องมักสรุปคติข้อคิดต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจผู้อ่านด้วย

การเขียนนิทานที่ดีและมีคุณภาพ เราต้องศึกษาองค์ประกอบของนิทาน จะทำให้ได้นิทานที่มีแนวคิด มีการดำเนินเรื่องตามลำดับขั้นตอน เนื้อเรื่องชวนติดตาม มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สามารถจำตัวละครได้ ภาพที่สื่อออกมาน่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านอยากอ่าน

5. วัตถุประสงค์ในการเล่านิทาน

วิล มาศจรัส (2539 : 23) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการเล่านิทานไว้ 2 ข้อ คือ เพื่อความเพลิดเพลิน และเพื่อเป็นคติสอนใจ

พอจะสรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ในการเล่านิทานนั้น คือ ให้ความบันเทิง แต่ในขณะเดียวกันก็ให้ข้อคิด ข้อเตือนใจแก่ผู้ฟังเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนังสือนิทาน

1. ลักษณะของหนังสือนิทานสำหรับเด็ก

ลักษณะของหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก

อรอนงค์ ไชคสกุลและศรีอัมพร ประทุมพันธ์ (2544 , หน้า10-12) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสือสำหรับเด็ก ดังนี้

1. เนื้อหาของหนังสือต้องมีความเหมาะสมกับวัย ระดับชั้นและความสนใจของเด็ก เนื้อหาจะต้องมีความสนุกสนาน มีการดำเนินเรื่องน่าสนใจ ไม่ใช้การบรรยายมากเกินไป ไม่ทำให้น่าเบื่อ เด็กเล็ก ๆ ควรมีเนื้อหาเพียงเล็กน้อยใน 1 หน้า ถ้าเป็นเด็กที่โตขึ้น เนื้อหาจะเพิ่มขึ้นตามวัยของเด็กได้แต่ต้องดูความเหมาะสมเป็นเกณฑ์ในการจัดทำเนื้อหา

2. เนื้อหาต้องมีแก่นของเรื่องหรือวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน เนื้อหาของหนังสือระดับเด็กเล็กควรมีความคิดรวบยอดเพียงอย่างเดียว เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายไม่สับสน ส่วนเนื้อหาของเด็กที่กำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่น จะมีความคิดรวบยอดมากกว่าหนึ่งก็ได้ แต่ต้องสอดคล้องกันอย่างมีระบบ และมีความเหมาะสมกลมกลืนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

3. เนื้อหาจะต้องมีรูปแบบที่ชัดเจน เช่น จะเขียนเนื้อหาเป็นบทร้อยแก้วหรือบทร้อยกรอง ก็ควรจะกำหนดให้แน่นอนก่อนจะลงมือเขียน นอกจากจะกำหนดการเขียนเป็นบทร้อยแก้วหรือบทร้อยกรองแล้ว ยังจะต้องกำหนดให้ชัดเจนอีกว่าจะเขียนเนื้อหาในรูปแบบใด เช่น นิทาน นิทานพื้นบ้าน เรื่องสั้น บทละคร บทกวีเรื่อง สารคดี เป็นต้น

4. จำนวนภาษา ลักษณะการเขียนประโยคในหนังสือเด็ก จำนวนภาษาและประโยคที่จะนำมาเขียนในหนังสือเด็กจะต้องเป็นภาษาง่าย ๆ อ่านแล้วสามารถเข้าใจความหมายได้โดยไม่ต้องนำมาแปลอีกครั้งและการเขียนทุกคำจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา เด็ก ๆ จะได้นำไปใช้อย่างถูกต้องทั้งในด้านการเขียนและการนำไปใช้ต่อไป

5. ภาพประกอบที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็ก การใช้ภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กมีหลายวิธี เช่น ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพตัดปะ เป็นต้น ในการนำภาพมาประกอบหนังสือสำหรับเด็ก เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้จัดทำจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย เพื่อจะทำภาพได้อย่างเหมาะสมตามความสนใจและพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย เช่น เด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 2-6 ขวบ) ควรเป็นหนังสือที่มีภาพมาก ๆ มีตัวหนังสือประกอบได้เล็กน้อย แต่สำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น(อายุ 12-14 ขวบ) ไม่จำเป็นต้องมีภาพประกอบทุกหน้า

6. ขนาดตัวอักษรและขนาดของรูปเล่ม ในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กขนาดตัวอักษรที่ใช้ในเนื้อเรื่องควรจะให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น เด็กวัยก่อนเรียน ใช้ตัวอักษรโต

ขนาดประมาณ 20-30 พอยท์ (ประมาณ $1\frac{1}{2}$ ซม.) และตัวอักษรที่ใช้ไม่ควรเป็นตัวอักษรรวดลาย ควรเป็นตัวอักษรที่มีรูปแบบที่ชัดเจน อ่านง่าย การเขียนอักษรแต่ละตัวถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา เด็กวัยที่สูงขึ้น ตัวอักษรจะมีขนาดลดลงได้ตามความเหมาะสม สำหรับขนาดของรูปเล่มหนังสือสำหรับเด็กควรมีขนาดไม่เล็กหรือใหญ่เกินไป จำนวนหน้าก็เช่นเดียวกัน ต้องมีจำนวนเหมาะสมกับวัยของเด็ก

จำนวนหน้าของหนังสือสำหรับเด็กที่นิยมจัดทำกัน มีดังนี้

จำนวน 8-16 หน้า สำหรับเด็กวัย 2-5 ขวบ

จำนวน 16-32 หน้า สำหรับเด็กวัย 6-11 ขวบ

ขนาดรูปเล่มของหนังสือสำหรับเด็ก

ขนาด 8 หน้ายก (18.5 × 26 ซม.)

ขนาด 16 หน้ายกเล็ก (13 × 18.5 ซม.)

ขนาด 16 หน้ายกใหญ่ (14.8 × 21 ซม.)

การจัดทำขนาดรูปเล่มจะเป็นแนวนอนหรือแนวตั้งก็ได้ ในการจัดทำรูปเล่ม การเข้าเล่มก็เป็นส่วนสำคัญเพราะถ้าเราทำรูปเล่มไม่แข็งแรง จะทำให้หนังสือขาดได้ง่าย ไม่สะดวกในการนำไปอ่านของเด็กๆ ปกของหนังสือจึงควรมีใช้กระดาษหนาทำปกแข็งเพื่อความแข็งแรงและคงทน นอกจากลักษณะหนังสือสำหรับเด็กที่กล่าวมาแล้ว ในตอนท้ายสุดของหนังสือสำหรับเด็ก อาจจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและมีความสัมพันธ์กับหนังสือให้เด็ก ๆ ได้ทำกิจกรรมนั้น ๆ หลังจากอ่านหนังสือสำหรับเด็กจบแล้ว เช่น คำอธิบายศัพท์ คำถาม แบบฝึกหัด เกม หนังสืออ้างอิง เป็นต้น

ถวัลย์ มาศจรัส (2538, หน้า 28) กล่าวถึงข้อสรุปเรื่องที่ได้ศึกษา จากการประชุมปฏิบัติการเขียนหนังสือสำหรับเด็กที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) ร่วมกับ UNESCO ระหว่างวันที่ 18-28 พฤษภาคม 2533 นั้นได้สรุปเรื่องที่ได้ศึกษา ดังนี้

อายุ 1-3 ปี จะชอบเรื่องสั้น ๆ มีตัวละคร 2-3 ตัว โครงเรื่องไม่ซับซ้อนและจบเรื่องด้วยความสมหวัง

อายุ 4-5 ปี จะชอบเทพนิยาย นิยายเกี่ยวกับสัตว์ ชอบฟังเพลงเท่กล่อม

อายุ 5-8 ปี สนใจภาพ ชอบเรื่องง่าย ๆ ที่อ่านเข้าใจด้วยตัวเอง ประเภทเทพนิยาย นิยายพื้นบ้าน ถ้าโครงเรื่องซับซ้อนไม่มากนักเด็กจะเข้าใจได้

อายุ 8-10 ปี ชอบนวนิยาย สารคดี ชอบอ่านหนังสือด้วยตนเอง ชอบอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระ เรื่องวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ เครื่องยนต์กลไก ชีวิตประวัติของบุคคลสำคัญ

เด็กผู้หญิงสนใจโคลง กลอน ส่วนเด็กผู้ชายไม่ค่อยชอบ ภาษาที่ใช้เขียน เรื่องให้เด็กวัยนี้อ่านควรใช้ภาษาพูด เด็กจะให้ความสนใจติดตามอ่าน

อายุ 11-16ปี การเขียนเรื่องให้เด็กวัยนี้อ่านจะต้องใช้เทคนิคและกรรมวิธี เช่นเดียวกับการเขียน เรื่องสำหรับผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้ชอบอ่านเรื่องยาว เรื่องที่มีเนื้อหาสาระ เรื่องสมจริง”

เกริก ยूनพันธ์ (2539, หน้า 68) กล่าวถึงหลักในการเลือกเรื่องนิทานสำหรับเด็กไว้ดังนี้

“เรื่องที่เล่า ควรจะเลือกให้เหมาะสมกับวัยต่าง ๆ ของเด็ก

1. จะต้องพิจารณาเรื่องเวลาให้เหมาะสมกับการเล่านิทานสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ ซึ่งมีช่วงระยะเวลาความสนใจและสมาธิการฟังแตกต่างกัน
2. จะต้องเป็นเรื่องสำหรับเด็กที่ผู้เล่าสนใจและชื่นชอบ
3. ผู้เล่าจะต้องเลือกเรื่องที่จะใช้เล่าให้เหมาะสมกับวิธีและกระบวนการเล่าแบบต่าง ๆ
4. เรื่องที่เลือกมาเล่าจะต้องมีเนื้อเรื่องสนุกสนานชวนติดตามและมีความยาวของเรื่องพอเหมาะพอดี
5. เนื้อหาของเรื่องจะต้องมีสาระ ค่านิยม ความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมเหมาะสมกับการปลูกฝังความดีและความงาม”

หนังสือนิทานสำหรับเด็ก เป็นสื่อสำคัญอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจ ซึมซับอย่างไม่รู้ตัว การเขียนหนังสือนิทานสำหรับเด็กต้องมีลักษณะการเขียนที่ดีเพื่อให้ผู้เรียนสนใจและอยากอ่าน เนื้อหาต้องมีสาระ ขนาดตัวอักษร สำนวนภาษา เข้าใจง่ายเหมาะสมกับวัย รูปภาพมีสีสันน่าสนใจและอยากอ่าน

2. ขั้นตอนการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527, หน้า 12-21) ได้เสนอขั้นตอนการทำหนังสือสำหรับเด็กดังนี้

ขั้น 1 ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทำหนังสือเด็ก โดยศึกษาจากตำรา เอกสารต่าง ๆ การอบรม สัมมนา ศึกษาจากหนังสือสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลจากการประกวด เป็นต้น

ขั้น 2 เขียนโครงเรื่อง (Plot) จะทำให้ทราบว่าเนื้อเรื่องเกี่ยวกับอะไร พร้อมกับบอกแกนของเรื่อง เพื่อจะได้ทราบว่าหนังสือเด็กเรื่องนั้นมีแกนของเรื่องอย่างไร แล้วจึงคิดผูกเป็นเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน

ขั้น 3 เนื้อเรื่องย่อ คือ การเขียนเนื้อเรื่องย่อ ๆ ของเรื่องที่จะแต่งขึ้นมา ทำให้ผู้อ่านทราบได้ว่าเนื้อเรื่องนี้มีเนื้อเรื่องย่อเกี่ยวกับอะไร ซึ่งจะละเอียดกว่าโครงเรื่อง

ขั้น 4 เขียนบทสคริปต์ (Script) คือ การนำเรื่องราวที่ได้จากโครงเรื่องมาเขียนบอกขั้นตอนของเนื้อเรื่องและรูปภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดวางภาพและรูปเล่มของหนังสือตั้งแต่หน้าปกจนถึงหน้าสุดท้าย

ขั้น 5 การทำดัมมี่ (Dummy) คือ การทำหนังสือจำลองของหนังสือที่จะทำขึ้นมาโดยทำรายละเอียดจากบทสคริปต์มาเขียนและวาดรูปหรือทำสัญลักษณ์แทนรูป เป็นการทดลองก่อนที่จะพิมพ์เป็นเล่ม เพื่อดูความเหมาะสม

ขั้น 6 การทำรูปเล่ม (Format) คือ การทำหนังสือจริง ๆ ได้แก่ การวาดภาพ คำบรรยายรวมทั้งการวางหน้า การจัดภาพ (layout) ของหนังสือให้เหมาะสมโดยดูจากดัมมี่ สำหรับขนาดของรูปเล่มมีหลายขนาดที่นิยมคือ ขนาดเล็ก 13 ซม.×18.5 ซม. หรือ 16 หน้ายก ขาดกว้าง 14.6 ซม.× 21 ซม. หรือ 16 หน้ายกใหญ่ ลักษณะของรูปเล่มมี 2 ลักษณะ คือ แบบแนวตั้งและแบบแนวนอน

ขั้น 7 การตั้งชื่อเรื่อง ต้องน่าสนใจ น่าติดตามอ่าน โดยอาศัยการพิจารณาจากเนื้อเรื่อง ในการสร้างหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก ผู้สร้างต้องการวางแผนที่ดีเพราะจะช่วยให้หนังสือที่จัดทำขึ้นมีคุณค่า น่าอ่านชวนติดตาม ตลอดจนถึงใจให้เด็กรักการอ่านยิ่งขึ้น

ถวัลย์ มาศจรัส (2539, หน้า41-47) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเขียนหนังสือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ปัจจุบันสอนกลุ่มประสบการณ์อะไร

ขั้นที่ 2 จะเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชั้นประถมศึกษาปีที่เท่าไร

ขั้นที่ 3 เขียนเรื่องอะไร (แล้วตอบคำถามเหล่านี้ให้ได้)

1) เขียนทำไม เพื่ออะไร

2) เนื้อหาเป็นอย่างไร

3) สาระที่ได้คืออะไร

4) รูปแบบการเขียนเป็นอย่างไร (ร้อยแก้วหรือร้อยกรอง)

ขั้นที่ 4 หาข้อมูลจากที่ไหน

ขั้นที่ 5 วางแผนการเขียนไว้อย่างไร

ขั้นที่ 6 จะลงมือเขียนเมื่อไร และกำหนดจะให้แล้วเสร็จเมื่อใด

ขั้นที่ 7 ลงมือเขียน

การสร้างหนังสือสำหรับเด็กต้องสร้างเป็นลำดับขั้นตอน เป็นการปฏิบัติที่มีแบบแผน ทั้งยังเป็นการสร้างวินัยให้กับตนเองอีกด้วย และต้องศึกษาข้อมูลจากงานเอกสารและแหล่งต่าง ๆ หลาย ๆ แหล่ง เพื่อจะได้นำความรู้และประสบการณ์ มาเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาหนังสือให้ได้ หนังสือที่มีคุณภาพและน่าสนใจ

3. การหาประสิทธิภาพหนังสือนิทาน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2532, หน้า 459) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการทดสอบหาประสิทธิภาพของหนังสือ ดังต่อไปนี้

การกำหนดเกณฑ์หาประสิทธิภาพ หมายถึง การกำหนดระดับประสิทธิภาพของหนังสือที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การกำหนดเกณฑ์จะประเมินจากพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ

1. ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง เป็นการประเมินจากพฤติกรรมย่อย ๆ หลายพฤติกรรมเรียกว่า “กระบวนการ” (Process) ของผู้เรียนที่สังเกตจากการประกอบกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมรายบุคคลและกิจกรรมอื่น ๆ ตามที่ผู้สอนกำหนด
2. พฤติกรรมขั้นสุดท้าย เป็นการประเมินผลลัพธ์ (Product) ของผู้เรียนโดยพิจารณาจากการทดสอบหลังเรียน

บุญชม ศรีสะอาด (2537, หน้า 25-29) จำแนกวิธีการหาประสิทธิภาพของหนังสือเป็น 3 วิธี คือ

1. การหาประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญหรือครู โดยจะใช้แบบประเมินผลให้ผู้เชี่ยวชาญหรือครูพิจารณาทั้งด้านคุณภาพ เนื้อหาสาระและเทคนิคการจัดทำสื่อชิ้น ๆ แบบประเมินอาจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) หรือเป็นแบบเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย สรุปผลเป็นความถี่แล้วอาจทดสอบความแตกต่างระหว่างความถี่ด้วยไคสแคว
2. การหาประสิทธิภาพโดยผู้เรียน มีลักษณะเช่นเดียวกันกับการหาประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญหรือครู แต่เน้นการรับรู้คุณค่าที่ได้จากการเรียนเป็นสำคัญ ประสิทธิภาพของสื่อการสอน ที่มีความเที่ยงตรงที่จะพิสูจน์คุณภาพและคุณค่าของสื่อการสอนนั้น ๆ โดยจะวัดว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไรขึ้นบ้าง เป็นการวัดเฉพาะผลที่เป็นจุดประสงค์ของการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมนั้น อาจจำแนกได้เป็น 2 วิธี คือ
 - 2.1 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำไว้ เช่น เกณฑ์ 80/80 หรือ 90/90
 - 2.2 ไม่ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้ล่วงหน้า แต่จะพิจารณาการเปรียบเทียบ

ผลการสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ หรือเปรียบเทียบว่าผลสัมฤทธิ์จากการเรียนด้วยหนังสือนั้นสูงกว่าหรือเท่ากับสื่อหรือเทคนิคการสอนอย่างอื่นหรือไม่ โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test)

สำหรับขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพ เมื่อผลิตหนังสือแล้วต้องนำหนังสือไปทดลองหาประสิทธิภาพตามขั้นตอน (สุรพล ทัศนวรรณท์, หน้า 46-47 : อ้างอิงจาก อธิพร ศรียมก, 2525) ต่อไปนี้

1. ขั้นหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (1:1) เป็นการทดสอบกับนักเรียน 1 คน ซึ่งมีความรู้ความสามารถระดับปานกลาง คำนวณหาประสิทธิภาพของสื่อแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น
2. ขั้นหาประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (1:10) เป็นการทดสอบกับผู้เรียน 6-10 คน ซึ่งมีความรู้ ความสามารถระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อนคละกัน คำนวณหาประสิทธิภาพของสื่อแล้วปรับปรุง ให้ดีขึ้น
3. ขั้นหาประสิทธิภาพภาคสนาม (1:100) เป็นการทดสอบกับผู้เรียน 40-100 คน ซึ่งมีความรู้ ความสามารถระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อนคละกัน คำนวณหาประสิทธิภาพของสื่อ ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมจะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ โดยกำหนดให้เป็นเปอร์เซ็นต์ของค่าเฉลี่ยของคะแนนการทำงานและการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด นั่นคือ E_1/E_2 โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำจะตั้งไว้ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะอาจตั้งไว้ต่ำกว่าเกณฑ์นี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2532. หน้า 495)

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2532, หน้า 491) กล่าวถึงสูตรการคำนวณเพื่อหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมไว้ดังนี้

$$E_1 = \frac{\sum X}{\frac{n}{A}} \times 100$$

เมื่อ E_1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนปฏิบัติการระหว่างใช้ชุดกิจกรรม
A	แทน	คะแนนเต็มของการปฏิบัติการทุกชุดรวมกัน
n	แทน	จำนวนคนทั้งหมด

$$E_2 = \frac{\sum X}{\frac{n}{B}} \times 100$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

$\sum F$ แทน ผลรวมของคะแนนทดสอบหลังใช้ชุดกิจกรรม

B แทน คะแนนเต็มของคะแนนทดสอบหลังจากใช้ชุดกิจกรรม

n แทน จำนวนคนทั้งหมด

ฉลองชัย สุรวัฒน์บุรณ์ (2528, หน้า 215) ได้กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของหนังสือที่ผลิตได้ไว้ 3 ระดับ คือ

1. สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนการสอนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีค่าเกิน 2.5 % ขึ้นไป
2. เท่ากับเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนการสอนเท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เกิน 2.5 %
3. ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนการสอนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้แต่ไม่ต่ำกว่า 2.5 % ถือว่ายังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

การหาประสิทธิภาพของหนังสือนิทาน มีความจำเป็นอย่างยิ่ง หากหนังสือนิทานมีประสิทธิภาพสูง จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้นได้เต็มศักยภาพและจะแสดงพฤติกรรมที่ผู้สอนกำหนดได้ดี

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire)

1. กระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire)

Paulo Freire (1970) นักการศึกษาชาวบราซิลได้เสนอแนวคิด “การปลุกมโนธรรมสำนึก” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคิดวิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นเรื่องร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ในอันที่จะแสวงหาสังคม ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองในรูปแบบของการสนทนาระหว่างผู้เรียนกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยการตั้งปัญหาให้เขาขบคิดเพื่อให้เขาเกิดจิตสำนึกในการวิพากษ์ในที่สุด โดยเน้นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ให้เกิดขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง Freire (1970)

กระบวนการ จัดกิจกรรมการสอนเพื่อสร้างจิตสำนึก 3 ขั้นตอนของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 Codification เป็นการเสนอสถานการณ์ที่เป็นจริงให้แก่ผู้เรียน โดยการสำรวจในท้องถิ่นและสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน เช่น การทำงานในไร่นา

ขั้นตอนที่ 2 Decoding เป็นการถอดความหมายจากสถานการณ์ออกมาโดยวิธีการสนทนาพาที แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้เห็นความหมายในแง่ต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 3 การสอนให้รู้หนังสือ เป็นการสอนอ่านคำต่าง ๆ โดยแสดงภาพและคำ (คำหลัก) หลังจากนั้นแยกคำหลักออกเป็นพยางค์ แจกลูกสระและพยัญชนะแล้วผสมตัวเป็นคำอื่น ๆ และขยายความคำหลักนั้นไปสู่เรื่องเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียนด้วย

ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช (2552) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงจากภายใน ซึ่งการเรียนรู้จากชีวิตจริงโดยมีพี่เลี้ยงที่ดีคอยกระตุ้น คอยตั้งคำถาม ให้คิด วิเคราะห์ จากสิ่งที่ได้สัมผัสคิดลงไปให้เชื่อมโยงให้ลึกจะเป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ไม่ต้องท่อง แต่ผู้เรียนสามารถจดจำไปตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตามกระบวนการของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) เป็นการเรียนรู้จากชีวิตจริง ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง มีการใช้ความคิดซึ่งเกิดจากภายในจิตใจเชื่อมโยงออกมาให้กล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผล มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างเข้าใจสถานการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถจำไปตลอดชีวิตจนเป็นจิตสำนึก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2544, หน้า 22) กล่าวว่าจิตสำนึกสาธารณะเป็นคุณธรรมหรือข้อเรียกร้องสำหรับส่วนรวมในสถานการณ์ที่เกิดความไม่ปกติสุขความร่วมมือของพลเมืองในการกระทำเพื่อบ้านเมือง

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544, หน้า 6) ให้ความหมายว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึงกระบวนการคิดและลักษณะของบุคคลที่มีการปฏิบัติโดยมีกระบวนการในระดับบุคคลไปสู่สาธารณะ มีความรักและรู้สึกเป็นเจ้าของสาธารณะ ต้องการที่จำทำประโยชน์มากกว่าจะรับสาธารณะ

สุภารัตน์ มามะณี (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยการเล่านิทานด้วยสื่อประสมและการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ของนักเรียน

ชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนบ้านหนองปลาแห้ง-กอใหญ่ ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์โดยการเล่านิทานด้วยสื่อประสมและกิจกรรมสร้างสรรค์ มีผลการทดสอบสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประเสริฐ อินธิสาร (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษารายงานการพัฒนาหนังสือภาพนิทาน ชุด ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม 8 ประการ สำหรับเด็กปฐมวัย มีผลคะแนนจากการทำแบบทดสอบ การรับรู้คุณธรรม จริยธรรม 8 ประการหลังการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 8 ประการ โดยใช้หนังสือภาพนิทาน ชุด ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม 8 ประการ สำหรับเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 8 ประการ โดยใช้หนังสือภาพนิทาน ชุด ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม 8 ประการ สำหรับเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อัฉนา วงศ์ไชยา (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างหนังสือพื้นบ้านเพื่อเสริมทักษะการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาพบว่าประสิทธิภาพของหนังสือนิทานพื้นบ้านเพื่อเสริมทักษะการอ่านสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีประสิทธิภาพ 76.30/71.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนด คือ 70.00/70.00

นิธิตา วรวิทยาคม ได้ศึกษาเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกเชิงวิพากษ์สำหรับเยาวชนในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญพร ปราบกว่าผลการทดลองใช้กิจกรรม พบว่า ระดับจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกันทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Young (1995, หน้า 190-191) ศึกษาการทำงานกลุ่มในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ระดับต้น โดยให้นักศึกษาจัดกลุ่มเองตามความสมัครใจ โดยนักศึกษาร้อยละ 30 เข้าเรียนเป็นกลุ่มเพราะเชื่อว่าทำให้ผลการเรียนดีขึ้น ร้อยละ 37 เข้าเรียนเป็นกลุ่มเพราะต้องการเพื่อน ต้องการความช่วยเหลือจากเพื่อนพบว่านักเรียนที่เรียนเป็นกลุ่มช่วยเพิ่มพูนความรู้และทำให้ผลการเรียนดีขึ้น การทำงานกลุ่มสัมพันธ์กับการเรียน

เบอโควิต และลูเทอแมน (Berkowitz and Luterman, 1968 อ้างถึงในบุญทัน ภูบาล, 2549) ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบต่อสังคมกับกลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่จำนวน 766 คน ในมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน โดยเปรียบเทียบระหว่างชนชั้นกลางและชนชั้นกรรมกร พบว่า ชนชั้นกลางมีความรับผิดชอบสูงกว่าชนชั้นกรรมกรและความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการศึกษา อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคม เพศหญิงมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่าเพศชาย

วิพเพิล (Whipple, 1959) ได้ศึกษาหามาตรฐานที่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ให้พิจารณาเลือกหนังสือมีภาพประกอบสำหรับเด็กและอาจจำแนกหนังสือโดยพิจารณาจาก ภาพประกอบได้ในการศึกษา วิพเพิล (Whipple) ใช้ภาพจากแบบเรียนของนักศึกษา เกรด 6 จำนวน 6 เล่ม เป็นภาพสี่ตั้งแต่ 1 ถึง 4 สี รวม 465 ภาพ โดยตัดภาพต่าง ๆ ออกจาก หนังสือแบบเรียนนั้น แล้วนำภาพมาฉีกใหม่เพื่อให้เด็กอายุระหว่าง 5-10 ปี จำนวน 1,550 คน จาก 6 โรงเรียนให้เลือกภาพที่ตนเองสนใจได้ผลสรุปว่า

1. ภาพที่แสดงการเคลื่อนไหวได้รับความสนใจสูง
2. ภาพสีได้รับความสนใจมากกว่าภาพขาวดำ
3. ภาพขนาดใหญ่ได้รับความสนใจมากกว่าภาพขนาดเล็ก
4. หนังสือที่มีภาพประกอบมากได้รับความสนใจมากกว่าหนังสือที่มีภาพประกอบ

น้อย

5. ภาพที่มีเนื้อหาตรงหัวเรื่องได้รับความสนใจมากกว่าภาพที่มีเนื้อหาใหม่ไม่ตรงกับ

เรื่อง

แอสเลย์ (Ashley, 1970, หน้า 426-432) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสนใจในการอ่านและ เอกซ์ทราในการอ่านของนักเรียนเกรด 4-7 พบว่า เรื่องที่นักเรียนชอบเป็นอันดับแรกคือเรื่อง ลีกลับมหัศจรรย์ รองลงมาได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย ฟี การ์ตูน ข้าขัน นิยาย วิทยาศาสตร์และเรื่องสัตว์ ส่วนเรื่องที่ไม่ชอบมากที่สุด คือ เรื่องเกี่ยวกับความรัก ส่วนมากเป็น นักเรียนชายเกรด 5 เรื่องที่ไม่ชอบลงมาคือ เรื่องกีฬา คำประพันธ์ และสงคราม โดยเฉพาะเรื่อง สงครามนักเรียนที่ไม่ชอบเป็นนักเรียนหญิงเกรด 4-7

แคมเบลล์ (Campbell, 1981) ได้ทำการวิจัยหาสาเหตุของความนิยมในหนังสือ เล่มที่ได้รับความนิยมอย่างมาก พบว่า หนังสือที่ได้รับความนิยมอย่างสูงนั้นเป็นเพราะรูปร่าง ลักษณะ โดยส่วนรวมน่าสนใจ มีการออกแบบดี มีภาพกระจายอยู่ทั่วเล่ม แผ่นภาพต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับเนื้อหามากที่สุดและภาษาที่ใช้ก็มีอารมณ์ขัน มีการเชื่อมโยงความคิดรอบยอด เข้ากับสถานการณ์ที่ผู้อ่านคุ้นเคย

จากการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การทำงานกลุ่มสัมพันธ์กับการเรียน การทำงาน เป็นกลุ่มตามความสมัครใจ ทำให้มีการช่วยเหลือกัน เพื่อนช่วยเพิ่มพูนความรู้และทำให้ ผลการเรียนดีขึ้นและ ความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาและเพศหญิง มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่าเพศชาย

สรุปได้ว่าหนังสือที่ได้รับความสนใจและชื่นชมมากจากนักเรียน ต้องเป็นหนังสือที่มีรูปร่างลักษณะโดยรวมน่าสนใจ มีการออกแบบดี มีรูปภาพสีประกอบ ขนาดของรูปภาพใหญ่ ตรงกับหัวเรื่องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและเป็นเรื่องดีใกล้กับหัตถ์จรรยา หนังสือเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจของมนุษย์ ส่งเสริมความฉลาดทางสติปัญญา และให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินกับผู้อ่าน